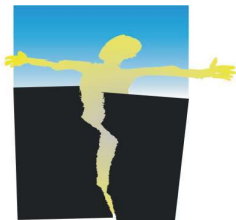

HELSINKI Bulletin

Helsinki Committee for Human Rights in Serbia

Rige od Fere str. #20, 11000 Belgrade, Serbia
tel./fax +381 11 30 32 408; e-mail office@helsinki.org.rs
www.helsinki.org.rs

N° 59 • Februar 2010

Crna Gora: stalna kriminalizacija vlasti u Podgorici

Odnosi Srbije i Crne Gore su pogoršani nakon odluke Vlade Crne Gore da prizna Kosovo (oktobar 2008) i proterivanja crnogorskog ambasadora iz Beograda. Nakon uspostavljanja diplomatskih Podgorice i Prištine (novembar 2009) Beograd je povukao svog ambasadora iz Crne Gore. Predsednik Crne Gore Filip Vujanović je zvanično posetio Srbiju u maju 2009, ali to nije doprinelo potpunoj normalizaciji odnosa dveju država. Osim toga, Crna Gora se opredelila za evroatlantske integracije, podnela je kandidaturu za članstvo u EU, NATO je odobrio Akcioni plan za članstvo Crne Gore (decembar 2009) i, što je veoma važno, crnogorski parlament je već usvojio Deklaraciju kojom se osuđuje genocid u Srebrenici.

Srbija još uvek pokazuje pretenzije da arbitrira u nekim isključivo unutrašnjim pitanjima susedne države. Ovo se naročito prelama kroz „brigu“ za Srbe i njihov položaj. Beograd pokušava da Crnoj Gori «naloži» kakav status treba da imaju tamošnji Srbi. Ovakvim stavom Srbija pruža otvorenu podršku prosrpskoj opoziciji u Crnoj Gori, koja godinama plasira tezu o ugroženosti

srpskog naroda, srpstva i srpskog jezika u Crnoj Gori.

Filip Vujanović

S druge strane, u Srbiji se stalno podgrejava priča o navodnoj umešanosti crnogorskog premijera Mila Đukanovića u šverc cigareta i kriminogenoj prirodi aktuelne vlasti u Podgorici. To je posebno došlo do izražaja nakon crnogorskih parlamentarnih izbora u martu 2009, na kojima je vladajuća koalicija osvojila apsolutnu većinu glasova. Poslednji u nizu izbornih poraza crnogorska opozicija pravda tvrdnjama o navodno neregularnim i kriminalizovanim aktivnostima iz kojih se finansira politička kampanja koja Đukanoviću osigurava pobeđu. Prosrpska opozicija tvrdi da je sprega vlasti i organizovanog kriminala omogućila ishod referendumu o nezavisnosti 2006. godine. Takve i slične tvrdnje i napadi na vladajuću

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO

koaliciju, posebno na Đukanovića, dobijaju veliki publicitet u srpskim medijima.

Milo Đukanović

Srpska pravoslavna crkva (SPC) ne priznaje crnogorsku državu i crnogorski narod. Srpska pravoslavna crkva ne priznaje ni Crnogorsku pravoslavnu crkvu koja ima sve više vernika i pristalica. SPC se otvoreno upliće u političke procese u Crnoj Gori, iako je država sekularna i po svom Ustavu. Prosrpske stranke u Crnoj Gori, osim što su stvorene, već kao i mnoga udruženja deluju pod uticajem Srpske pravoslavne crkve. Tako je u manastiru Morača osnovana Matica Srba u Crnoj Gori. Nosilac svih tih aktivnosti SPC u Crnoj Gori je mitropolit Amfilohije Radović.

Novoizabrani patrijarh Irinej nije propustio priliku da pomene da su Crnogorci i Srbi isti narod. Naime, istakao je da je „podela koja se dogodila između Crne Gore i Srbije bezumna i nerazumna, jer smo mi isti narod sa istim korenima“.¹ Crnogorsku crkvu je nazvao „neozbiljnom zajednicom koju, nažalost, država podržava (crnogorska)“.²

Srpski mediji vode konstantnu kampanju protiv crnogorskog turizma, sa tezom da su cene visoke, uslovi loši, a usluga primitivna. Osim ovoga, među razloge zbog kojih ne treba letovati na Crnogorskom primorju ubraja se i crnogorsko priznanje Kosova. S neskrivenim

zadovoljstvom se pisalo da će 2008, kao godina visokog turizma na Crnogorskom primorju, biti upamćena po tome što je „ta visoka želja nisko pala“.

Diplomatske pretenzije Srbije

Odluka Crne Gore da nakon priznanja Kosova uspostavi diplomatske odnose sa Prištinom, izazvala je oštre reakcije u Srbiji. Ona je poručila Vladi Crne Gore da otvaranje crnogorske ambasade u Prištini dodatno zaoštava odnose. Zoran Lutovac, ambasador Srbije u Crnoj Gori, je zatražio od Crne Gore da odloži uspostavljanje diplomatskih odnosa sa Kosovom do odluke Međunarodnog suda pravde.

Srbija je uputila zahtev Crnoj Gori za otvaranje tri konzulata - u Herceg Novom, Nikšiću i Baru. Srpski ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić je izjavio da Srbija mora da vodi računa o zaštiti prava svojih sunarodnika u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore je odbacila srpskih zahtev s obrazloženjem da je preteran, da je Crna Gora mala za tri konzulata, te da je dovoljan jedan. Iz Beograda su upozorili Podgoricu da bi trebalo dobro da razmisli da li će novi crnogorski ambasador u Srbiji biti iz vladajuće političke strukture koja je pobedila na crnogorskim parlamentarnim izborima u martu. Crnogorski premijer Milo Đukanović je ovakav zahtev okarakterisao kao „nastavak pretencioznosti da se upravlja Crnom Gorom izvan Crne Gore“. Odluku da se za ambasadora u Beogradu imenuje Igor Jovović, srbijanski mediji se dočekali sa pričom da je bio osumnjičen za šverc cigareta, pića i hrane dok je bio ambasador SRJ u Etiopiji. Tako dnevni list *Blic* objavljuje tekst sa naslovom „Podgorica poslala švercera da bude ambasador u Srbiji“.³

Srbija koristi svaku priliku da omalovaži državnu samostalnost

¹ Kurir, 27. januar 2010.

² Blic, 27. januar 2010.

³ Blic, 4. septembar 2009.

Crne Gore. Upečatljiv primer je i nenajavljen dolazak ministra Vuka Jeremića u Bijelo Polje na svečanu svetosavsku akademiju. Tom prilikom Jeremić je rekao da su Srbija i Crna Gora kroz istoriju uvek koračale zajedno i da nikada nisu bile zavadjene: „Sabornost naroda Srbije i Crne Gore, u veri, običajima, i duhovnom nasledju je neuništiva“⁴.

Vuk Jeremić

Srbi u Crnoj Gori

Prosrpska opozicija traži posebna prava za Srbe u Crnoj Gori. Međutim, ipak je podeljena u vezi toga. Njen manji deo zagovara stav da Srbi treba da dobiju status nacionalne manjine, za šta se zalaže Srpska radikalna stranka. Većina prosrpskih stranaka to odbacuje uz podršku zvaničnog Beograda. Naime, predsednik Srbije Boris Tadić je u više navrata izjavio da Srbi u Crnoj Gori ne mogu biti nacionalna manjina. On je na Cetinju rekao da su „srpski koreni u Crnoj Gori duboki“, što je „naučna činjenica“ i da zato Beograd „ne prihvata da Srbi u Crnoj Gori budu nacionalna manjina“.⁵ Tadić, koji je na Cetinju učestvovao na samitu šefova država Jugoistočne Evrope, upozorava da ne može da prihvati ni to da su srpski jezik i kultura u Crnoj Gori u manjini. Predsednik Srbije je ocenio da je „crnogorski narod autohton u Srbiji, isto kao i srpski u Crnoj Gori“. Prema njegovim rečima, «niko nema prava da dovodi u pitanje crnogorski identitet u Srbiji, ali isto tako ne može ni srpski u Crnoj Gori“.

⁴ Večernje novosti, 28. januar 2010.

⁵ Kurir, 5. jun 2009.

Tadić je poručio da Srbija ne vodi hegemonističku politiku, ali da je obaveza Beograda da čuva srpsko kulturno nasleđe i u zemljama u regionu.⁶

Tadićevu izjavu je podržao lider parlamentarne stranke Nova srpska demokratija Andrija Mandić. On ističe da je teza o Srbima kao nacionalnoj manjini nametnuta, da je izvedena u režiji Srpske radikalne stranke, a da ju je finansirala vladajuća Demokratska partija socijalista. On je takođe izjavio da njegova stranka podržava nameru Vlade Srbije da uspostavi skupštinu dijaspore i Srba u regionu, koja bi imala određene nadležnosti propisane zakonom.⁷

Miodrag Jakšić, državni sekretar u Ministarstvu za dijasporu, tvrdi da Srbi u Crnoj Gori nemaju „ni minimum ustavnih i statusnih prava u kulturi, informisanju, prosveti i veroispovesti“. Zvanična Podgorica je na ovo odgovorila da je Crna Gora građanska država i da u njoj postoje ustavne i druge pretpostavke za ispoljavanje svih različitosti, te da su tvrdnje Beograda neutemeljene.⁸

Broj Srba u Crnoj Gori je takođe, konstantna tema srpskih medija. Dopisnik dnevnog lista *Politika* tvrdi tvrdi da je u obrazovnim institucijama zaposleno samo 13.000 Srba i konstatuje da je minoran procenat Srba u 21 vrtiću, 161 osnovnoj školi i u 49 srednjih škola, a da su se na državnom univerzitetu Srbi učitali kako ne bi „trpeli sankcije“.⁹

⁶ Isto.

⁷ Večernje novosti, 1. jun 2009.

⁸ Borba, 19. avgust 2009.

⁹ Politika, 6. i 7. januar 2009.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO

Odnos Crne Gore prema Kosovu

Odluka Crne Gore da uspostavi diplomatske odnose sa Kosovom izazvala je oštre reakcije Beograda. Ministar Vuk Jeremić je izjavio da taj čin „narušava regionalnu stabilnost i otežava uspostavljanje najboljih mogućih odnosa među susedima“. Zapretio je da „odluke Podgorice da uspostavi diplomatske odnose sa ilegalnim, secesionističkim vlastima u Prištini ne može proći bez posledica”.¹⁰ Dragoljub Mićunović, predsednik Političkog saveta DS, pokušao je da ublaži preteću izjavu Jeremića i istakao da se zbog uspostavljanja diplomatskih odnosa Crne Gore i Kosova, Srbija ne sme praviti velika dramu, ali i rekao: „Trebalo da kažemo šta mislimo o njihovom potezu...on je ishitren i napravljen dok traje proces u Hagu. Ne može se smatrati dobronamernim”.¹¹

Slučaj Šarić

Nakon što je više od dve tone kokaina zaplenjeno u luci Santjago Vaskez u Urugvaju, na jahti 'Maui' koja je plovila pod engleskom zastavom, uhapšeni su Srbin i Urugvajac, njegov računovođa kada su pokušali da kokain s jahte prebace na prekookeanski brod, gde je trebalo da bude sakriven ispod pšenice. Dok traje istraga koja treba da utvrdi ko tačno stoji iza ove očigledno dobro uhodane mafijaške grupe, u Srbiji se razbuktao medijski rat protiv Crne Gore. Darko Šarić, glavni osumnjičeni za ovaj "posao" je novac od kokaina uglavnom prao u Srbiji kroz kupovinu nekretnina (pre svega u Vojvodini), lokala, preduzeća, hotela, zemljištva, itd. Činjenica da nijedna relevantna institucija reagovala ili posumnjala u poreklo novca ukazuje da je Šarić morao imati moćne zaštitnike i u Srbiji.

"Slučaj Šarić" otvorio je novo poglavlje u borbi protiv organizovanog kriminala u Srbiji, ali i u regionu. Čak je i predsednik Tadić izneo svoje mišljenje o tome: "Srbija je danas pogođena organizovanim kriminalom koji se ne može identifikovati samo kao srpski. Nema dileme da je ova kriminalna grupa povezana sa istim takvim grupama u Jugoistočnoj Evropi kao i u Evropskoj uniji i u Latinskoj Americi".¹²

Međutim, državni sekretar u Ministarstvu pravde Slobodan Homen izrazio je sumnju u spremnost crnogorskih vlasti da saradjuju sa Srbijom u istrazi protiv organizovane kriminalne grupe Darka Šarića: "Sama činjenica da se Srbiji nije izašlo u susret, odnosno molbi da se dostavljanje dokaza odloži (u vezi sa dvojicom osumnjičenih za pripadništvo grupi), kod nas budi određene sumnje".¹³ On je napomenuo da Šarićeva kriminalna grupa postoji desetak godina, ali da se o njoj nije pričalo, da nije hapšena u akciji "Sablja" i da mediji o tome ništa nisu pisali. Istakao je da je potrebno utvrditi do koje mere sežu njene, kako je rekao, nesporne veze sa MUP, politikom, političkim strankama i medijima. "Kriminal ima interes da finansira opoziciju i poziciju. Najbolje je kad finansirate sve i onda ste zaštićeni. Očigledno je da je lanac negde pukao formiranjem ove vlade". "Ne treba da kažemo da niko iz ove vlade nije imao kontakata,

¹⁰ Tanjug, 16. januar 2010.

¹¹ Tanjug, 16. januar 2010.

¹² Vreme, 25. februar 2010.

¹³ Tanjug, 11. februar 2010.

jer će to tek istraga pokazati", rekao je Homen.¹⁴

Regionalna saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala jedan je od uslova EU za integrisanje regiona, što neminovno upućuje na međusobnu koordinaciju. Međutim, slučaj Šarić je u Srbiji poslužio za dodatno kriminalizovanje Crne Gore, inače dnevno prisutne u srbijanskim medijima.

Slobodan Homen

Naglašenom promocijom Nebojše Medojevića, lidera Pokreta za promene, beogradska elita i mediji zapravo rade na ostvarenju njegovog cilja - obaranje Mila Djukanovića, premijera Crne Gore, sa vlasti. Veliki publicitet u Srbiji stvara utisak da je pad Djukanovića pitanje trenutka i u tome, navodno, Medojević ima podršku SAD. Ovakva manipulacija upućuje na zaključak da Beograd smatra da bi odlazak Mila Djukanovića označio i kraj nezavisne Crne Gore.

Srbija se teško i sporo odvikava od paternalističkog odnosa prema Crnoj Gori. Srbija još uvek ima aspiracije prema Crnoj Gori, posebno u kontekstu izlaska na more (ambicija da se kupi Luka Bar). Ovakvo ponašanje Srbije ima za cilj usporavanje procesa priključenja Crne Gore EU i NATO:

Srbija mora poboljšati svoje odnose sa Crnom Gorom, uvažavajući njene posebne nacionalne interese,

kao i činjenicu da o tim interesima, kao nezavisna država samostalno odlučuje.

Sistematski se neguje nepoverenje prema spremnosti i kapacitetu državnih organa Crne Gore da obavljaju svoje funkcije, pogotovu kada je reč o borbi protiv organizovanog kriminala.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO

¹⁴ Isto.

